

LOREDANA ROXIN - CASA ADORJAN

Unul din edificiile care, de mai bine de un secol marcheaza arhitectural zona centrala a Oradei, este cladirea cunoscuta sub numele de Casa Adorjan. In secolul trecut, familia Adorjan, era considerata una dintre cele mai bogate familii din Oradea. Fabuloasa avere a fost facuta din comert, la inceput fiind vorba chiar despre comertul ambulat. Doi dintre descendentii acestei familii, fratii Emil si Armin Adorjan, reputati avocati oradeni, au decis in anul 1903 sa ridice un edificiu impozant in care sa locuiasca. Cladirea a fost gandita astfel incat sa aduca si un venit proprietarilor, datorita apartamentelor spatiosase, care odata amenajate, urmau sa fie inchiriate familiilor cu dare de mana.

La inceputul secolului XX, in conturarea peisajului citadin oradean, unul dintre stilurile preferate de catre arhitecti, a fost secesionul. Formula locala a stilului, inspirata din arhitectura veche si folclorul transilvanean, a fost influentata si de viziunea curbilinie si ornamentală a arhitectului budapestan Lechner Odon. Casa Adorjan, ridicata pe strada Patriotilor numarul 6, este unul dintre edificiile reprezentative pentru exprimarea arhitecturala a secesionului in Oradea. Piatra de temelie a constructiei a fost pusa in anul 1903. Pentru realizarea proiectului au fost angajati, doi reputati arhitecti – Komor Marcell si Jakab Dezso. Lucrarile de executie au fost incredintate lui Sztarill Ferencz. Comanditarii si-a dorit un edificiu impunator, cu infatisarea unui palat, graitor in ceea ce priveste bunastarea familiei care urma sa-l locuiasca. Complexitatea lucrarilor, au facut ca inaugurarea edificiului sa aiba loc abia in anul 1907, dupa patru ani de munca sustinuta din partea echipei conduse de Sztarill Ferencz. Odata finalizat, palatul Adorjan, cum avea sa fie numit de catre locuitorii orasului, va imbogati esential zestrea edilitara a orasului, impresionand prin frumusetea sa arhitecturala chiar si pe trecatorul secolului XXI.

Edificiul este o cladire de colt, desfasurat pe doua strazi, fiecare dintre cele doua corpuri componente fiind tratate aproape simetric. Volumetria este amplificata datorita dimensionarii cladirii intre un demisol si trei niveluri.

Cele doua fatade sunt caracterizate de respectarea, in general, al aceluiasi limbaj decorativ, ale carui elemente tin de spectaculosul stil secesion, exprimat in plastica arhitecturala printr-o suita de motive curbilinii si florale. Ornamentatia detine un rol major in definirea traseului estetic, care sfarseste prin a conferi fatadelor, aspectul elegant si delicat al unei broderii populare. In elevatia peretilor sunt utilizate motive decorative folclorice inspirate din arta populara romaneasca si maghiara: buchete de flori, ghirlande, rozete sau chiar reeditarea unor forme de turta dulce, cum este inima – motiv decorativ specific tarilor din Europa Centrala.

Forma diferita a deschiderilor, antreneaza suprafetele intr-o varietate dinamica care compenseaza volumetria mare a cladirii. La primul nivel, golurile sunt in plin cintru, cu ancadrament in relief, decorat cu elemente vegetale, asociate cu mici rozete, pozitionate intr-o cautata succesiune ritmica.

Suprafetele dintre deschideri sunt marcate prin panouri, iar campurile de amplasare ale acestora au fost placate cu elemente de caramida aparenta. Pentru al doilea nivel s-a apelat la deschideri rectangulare, cu o suprafata generoasa, in organizarea carora regasim aceeasi intentie decorativa, exprimata in conturul festonat, in forma de ghirlanda. Ultimul nivel al cladirii este delimitat printr-o cornisa intermediara a carui desfasurare sinusoidala asociaza elemente ornamentale reluate din registrul ancadramentelor. Deschiderile semicirculare, bifore, din aceasta zona, reediteaza intr-o dimensiune diminuata, forma golurilor de la primul nivel, intentie care sfarseste prin a genera echilibru arhitectural intregii suprafete a fatadei.

Axul compozitional, care defineste zona centrala a constructiei, este subliniat la nivelul cornisei de un timpan trilobat de dimensiuni mari, in care coronamentul sinusoidal se asociaza profilului lin, serpuit, pe care arhitectii l-au ales ca o modalitate de accentuare a dezvoltarii pe verticala a intregului edificiu. Extremitatea acestui corp este subliniata printr-un bow – window acoperit cu un coif in forma de semicalota. In intreaga desfasurare arhitecturala este evidenta tendinta proiectantilor de a elimina duritatea unghiurilor, prin evitarea folosirii formelor geometrice in campul de exprimare estetica. Cornisa se inscrie in ritmul liniei sinusoidale prin organizarea acesteia intr-o succesiune elaborate de segmente de cerc, bogat ornamentate, care subliniaza forma deschiderilor.

Coltul tesit al cladirii este marcat printr-o deschidere ampla, dar si prin pozitionarea unui balcon la al doilea nivel. Suprafata aticului care se dezvolta la nivelul cornisei, a fost decorat in tehnica sgraffito, prin utilizarea unui element cu valente simbolice in cultura populara romaneasca, este vorba despre „pomul vietii,,.

Fatada desfasurata pe strada Moscovei are o tratare usor diferita prin organizarea acesteia in trei registre majore. Axul de simetrie este sustinut prin amplasarea centrala a unui bow – window, care asociaza in registrul superior o loggia flancata de doua suprafete in usor rezalit, surmontate de atice polilobate a caror coronament festonat canalizeaza atentia prin concentrarea majoritatii elementelor ornamentale, utilizate in exprimarea limbajului decorativ caracteristic secesionului de factura transilvaneana.

Poarta de acces in interiorul cladirii este, din fericire, autentica. Dupa aproape un secol de cand a fost lucrata in atelierele mesterilor oradeni, arhitectura acesteia impresioneaza si astazi datorita atentiei prin care a fost respectata armonizarea stilistica si ornamentală cu repertoriul decorativ al fatadelor.

Palatul Adorjan are valoarea unei cladiri – monument. Amplasarea palatului in centrul Oradei, face ca aceasta zona sa capete un plus de frumusetate datorita arhitecturale sale definitorii si probabil, irepetabile.

O scurta plimbare initiata pe strazile orasului Oradea, poate fi edificatoare in ceea ce priveste diferentele dintre trasaturile arhitecturii caracteristice secolului trecut si evidentele contemporane ale acesteia. Incontestabil, arhitectura reprezinta, la randul ei, o manifestare a esentelor umane. Fara a nega, nici pe departe, valoarea arhitecturii specifice secolului XXI, nu putem nega faptul ca geometria acesteia reflecta o latura importanta din ceea ce suntem, noi – cei de azi. O astfel de realitate motiveaza, probabil, momentele in care simtim chemarea de a privi cu nostalgie spre trecut. Cine stie, poate in aceasta cautare, vrem sa ne regasim latura frumoasa si sensibila.

